

Andra roten, tomt 124

Kvarteret Hyrkusken

Kungsgatan 32, Magasinsgatan 9

3 tomter ”från hörnet vid

Magasinsgatan uppåt Ekeskogen”

Överstelöjtnant Börge Nilsson Drakenberg

erinrades av magistraten i ett brev daterat 30.9.1669 om att Gustav II Adolf hade befallt, att var och en som ägde någon plats eller tomt här i staden skulle bebygga den med sådana hus, som lände till stadens prydnad och anseende. ”Så emedan Herr översten haver en stor hörneplats här i staden belägen vid Konungsgatan, som nästan står öde eller är bebyggd med sådana gamble eller förfallne hus, som icke till prydnad efter högstbemälte Konungs intention lända, utan fast mer kunna förorsaka en icke ringa skada av eldsvåda”, så uppmanades översten att låta bebygga den. Nu ägde Börge Nilsson Drakenberg ett stenhus på en stor central tomt väster om Lilla Fisketorget (5.50), som han ärvt efter sin far, den berömde *presidenten Nils Börgesson*. Detta stenhus vid Södra Hamngatan måste ha hört till stadens rymligaste. Börge Nilsson Drakenberg behövde därför icke ytterligare hus i Göteborg och föredrog att avyttra dessa tomter vid Kungsgatan. Det meddelades den 14.9.1671, att dessa fyra tomter hade sålts till *Börge Månsson Hammar* (se 9.21 n). Den 3.2.1675 lagbjöds första gången *Jürgen von Holtens* tomter, sålda av översten och kommandanten på Bohus Börge Nilsson Drakenberg. Den 17 febr. gjordes inkast av amiralitetsskrivare Börge Hammar och den 20 i samma månad av dennes *hustru Karin Eriksdotter* mot Jürgen von Holtens köp av tomterna (som nu endast var *tre*, eftersom *Olof Torsson svärdfejare* hade köpt en av ursprungliga fyra tomterna, se 2.123). Berge Hammar skulle redan ha låtit uppbjuda tomterna tre gånger. Börge Månsson Hammars protest ogillades och den 19.3.1673 fick Jürgen von Holten fastebrev på sina tre tomter ”från hörnet vid Magasinsgatan uppåt Ekeskogen belägna”, som han köpt av Drakenberg. Det anfördes, att Berge Månsson Hammar icke hade gjort klander i enlighet med rättens dom av den 27.2.1673. Att märka är att det hela tiden talas om tomter, icke om hus och gård med tomter.

Den första gången namnet Jürgen von Holten nämnes är 1665 (EIIa:1a), då det omtalas, att *Nils Danielsson* var skyldig tvenne hamburgare Jürgen von Holten och *Carsten Möller* 1 047 rdr, varför han presenterade dem mastträn och annat trävirke, vilka belades med arrest till deras betalning. Troligen rör det sig den gången om en äldre Jürgen von Holten, ty Jürgen von Holten junior uppträder först 12.7.1669 på Jürgen von Holten seniors vägnar, sedan 14.12.1670 på den senares och Carsten Möllers i Hamburg vägnar. Den 31.1.1670 omtalas Peter Koopmans kreditor Jürgen von Holten. I Göteborg omtalas Jürgen von Holten (tydliggen junior) först som ombud för det Macklierska sterbhuset (t.ex. UR 23.11.1666 och ÖR april och juli 1667) en befattning, som han den 14.3.1670 sades ha lämnat. Den 22.3.1672 blev han borgare med *Sibrand Valck* och *Johan von Minden* som cautionister. Han begravdes i Christine 31.5.1674, 34 år. 7 månader. Den 26.3.1674 beslöts det, att allt avlidne Jürgen von Holtens gods skulle slutas i kistor och förvaras i en särskild kammare på stadshuset till dess någon representant för arvingarna kunde komma till Göteborg och hämta arvet. Sterbhusets representerades av ”denna stads invånare

Fredrik Crantz (se 6.14) och en hamburgsk köpman Adam von Altesleben (1682 kallad borgare i London, burskap i Gbg 26.4.1695, se 7.22)”. Den 22.6.1674 skrev magistraten ett brev på tyska om Jürgen von Holtens dödsfall. Enligt brevet skulle von Holtens morbroder vara handelsmannen Carsten Möller från Hamburg, som just då tillfälligt uppehöll sig i Stockholm och magistraten begärde att med hans hjälp komma i kontakt med arvingarna: Denne Carsten Möller omtalas 25.11.1654 ha köpt *Björn Börgessons* gård. Den 5.7.1669 lagbjöds första gången Carsten Möllers tomt, som Jürgen von Holten sålt till *Jon Nilsson Klädesmakare*. Att Carsten Möller brukade vistas i Göteborg framgår av att hustru *Gertrud Raas* den 11.11.1667 klagade över att hon blivit biten av Carsten Möllers hund. Det von Holtenska sterbhuset hade enligt magistratens i Göteborg brev den 17.2.1676 till magistraten i Stockholm en anseelig summa att fordra av den stockholmske köpmannen Christian Steissel. Den 4.1.1676 vände sig *Nils Jacobsson* på von Holtens dödehus vägnar mot Adam Altesleben.

Stadsmajoren Elias Green

lät den 20.8.1683 lagbjuda hus och gård, som han tillhandlat sig av framlidne Jürgen von Holtens sterbhuskuratorer för 1 000 d smt. Enligt Gustavi tomtöreslängd hade Jürgen von Holtens nybyggda gård bebotts först av *stadsläkaren Gerhard von Stallhoff* 1675–76 (ägde 2.22 1670–72). därefter av stadsmajoren själv. Tomtöresavgiften betalades nämligen enligt samtida källor icke av ägarna till ifrågavarande gårdar utan av invånaren, som begagnade sig av prästerskapets tjänster, som betalades med tomtöret. Elias Green var gift *Judit Hoppin*, som låg i fejd med grannhustrun *Elisabeth Bengtsdotter Linck*.

Stadsmajorens ekonomi förefaller inte att ha varit lysande. Den 15.och 18, 2.1686 i samma månad vände sig Daniel Andersson mot stadsmajoren Elias Green, som andra gången företräddes av sin lille son *Magnus*. I rätten förevisades de panter Daniel Andersson erhållit av Green – en stor silverbägare och åtta tennfat. Den 4 maj samma år mötte stadsmajoren handelsmannen *Johan von Minden* i rätten angående låntagna medel, då stadsmajoren bl.a. kallade von Minden ”en obeskedlig man”. Von Minden svarade, att stadsmajoren sagt detta som en skälm och ingen ärlig man. Det blev förlikning den 11 maj, då Johan von Minden förklarade sig av missförstånd ha hört oförskämd i stället för obeskedlig.

Tomtöreslängder saknas såväl i kyrkornas som stadens räkenskaper för perioden 1682–95. Men det är otvetydigt, att två av tomterna är desamma, som 1696 ägdes av *handelsmannen Sven Pihl* och troligen är desamma för vilka han betalade huseköpspenning 12.2.1685. De beboddes av hans måg *regementsprästen Peter Hansson Comenius*, sedermera kyrkoherde i Valda och Släp. Före 1702 övergick gården i *tullkontrollören Lars Bergstens* ägo. Den hade då överförts till tredje roten (3.36) men betecknas 1790 som 2.124. Bergsten var förmögen: 1715 värderas tomten till 300, gården till 1720 och lösöret till 3 000 d smt: där bodde också (kontrollören?) *Lans Jacobsson* med 200 d smt lösöre. Bergsten var första gången gift med *Christina Prunck*, död före 16.10.1711, dotter till *skeppsbyggmästare Claes Jacobsson Prunck* och *Börta Pedersdotter* och styvdotter till *Simon Simonsson Schultz d.y.* I bouppteckningen 4.9.1729 efter Lars Bergsten (begr. D 5.11.1728) som ägde två tredjedelar av hemmanet Pixbo, betecknas fastigheten som hus och tomt i hörnet av Kungsgatan. Lars Bergstens änka *Johanna Larsdotter Bratt* (vigsel före 1717) levde 1737, då hon sålde Pixbo.

Gården på Kungsgatan såldes på auktion den 14.2.1729 för 1 825 d smt till Bergstens måg *lanträntmästare Magnus Moberg*,

(var tidigare tygskrivare, bosatt ibm 1.39 kv. Artilleristallet 1715, begr. D 16.5.1740)

I bou efter Moberg anges han ha ägt hus och tomt på Kungsgatan med inmurad kopparbryggpanna (husen mycket bristfälliga). värt 1 800 daler. Mobergs änka *Anna Elisabeth Bergsten* ägde gården ännu 1780. Genom en annons i Göteborgske Spionen utbjöds den i dec. 1772 att hyra: den sades då bestå av sju möblerade rum, kök, visterhus. bryggghus med inmurad panna, en krambod, en välvd källare och trädgård. För en nutida läsare förefaller det idylliskt att i en annons i samma tidning ett par år tidigare kunna läsa om ett par gäss, som inkommit hos fru Moberg: andra annonsörer skrev om gråspräckliga kalkoner eller bortkomna spanska svarta hönor med tofsar.

Mobergs dotter *Anna Hedvig* (död barnlös 1799) var gift med *handelsmannen Hans Andersson Svebelius* (1736–1791): han var halvbror till *prosten i Karlshamn Johan Christoffer Strickert*. Han var tidigare bosatt 1/2 3.36 Han hade fått burskap 10.6.1763 och gjorde cession 1766. Han hade övertagit gården 2.124 1785 och betalade 1787 för ”dubbel bod”. I gården bodde då också *handelsmannen Jacob Svahn* (burskap 19.7.1782).

Handelsmannen Anders Svebilus ägde gården 1790 och 1795 ”handelsmannen Svebilii änka”.

I bouppteckningen efter *handlanden och fabrikören Fredrik Damm*, född 1742, död 26.3.1796, som tillsammans med *Johan Henrik Damm* ägde linne- och buldanväveri vid Vall- och Ekelundsgatorna, upptas hus och tomt nr 2.124 på Kungsgatan, värt 5.333:16 rdr. Han omtalas också 5.3. Härb, bakgård 4.135. Hans änka rådmansdottern *Lisette Lund* (1759–1815) ägde gården 1802.

1807 anges 2.124 som *bildhuggaren och spegelfabrikören Matthias Wingmarks* ödetomt. Han fick burskap 5.12.1800 och uppbjöd 5.66 och 5.8 (auktion) 8.10.1810.